

І. Г Манцуров, д-р екон. наук, проф.
С. Г. Дрига, канд. екон. наук
В. О.Нестеренко, аспірант

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГІВ КРАЇН ЗА РІВНЕМ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена проблемним питанням розробки та реалізації державної стратегії розвитку підприємництва в Україні, яка, на думку авторів, має розроблятися, в тому числі, на основі ґлибокого наукового аналізу рейтингів країн за рівнем конкурентоспроможності національних економік та бізнесу, які розробляють для міжнародної спільноти авторитетні міжнародні організації. Аналізуються сильні і слабкі складові українського бізнес-середовища, вплив різних факторів на рівень та динаміку конкурентоспроможності економіки та бізнесу протягом останніх восьми років. За результатами проведеного аналізу розроблені відповідні висновки та сформовані рекомендації, реалізація яких має сприяти покращенню бізнес-середовища в Україні та формуванню ефективної державної стратегії розвитку підприємництва.

ANNOTATION. The article is devoted to crucial aspects of entrepreneurship system's strategic development in Ukraine. It is proved that such program in specific Ukrainian conditions should be developed and implemented by the Government on the basis of solid scientific research of national economy and business competitiveness ratings, which well-known international organizations offer to the international community. Analysis of Ukrainian business environment's strong and weak aspects is done, several factors' influence on competitiveness level and dynamics of national economy and business are determined. Significant conclusions and recommendations dedicated to the business-environment improvement and Ukrainian entrepreneurship system's development are provided.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Підприємництво, бізнес, конкурентоспроможність національної економіки та бізнесу, індекси конкурентоспроможності країни та бізнесу, Всесвітній Економічний Форум, рейтингові оцінки, регуляторна політика, складові конкурентоспроможності.

Вже майже протягом трьох десятиліть Всесвітній Економічний Форум (ВЕФ) досліджує конкурентоспроможність країн. Щорічні глобальні звіти щодо конкурентоспроможності є тим стандартом, за допомогою якого бізнес-лідери та політики визначають перешкоди, які заважають підвищувати конкурентоспроможність, та обговорюють стратегії щодо їх подолання.

Оцінювання глобальної конкурентоспроможності за методологією ВЕФ базується на концепції стадій розвитку і при розра-

хунку індексу більша питома вага надається тим складникам, які важливіші для тієї або тієї країни, враховуючи її стадію розвитку (рис. 1).

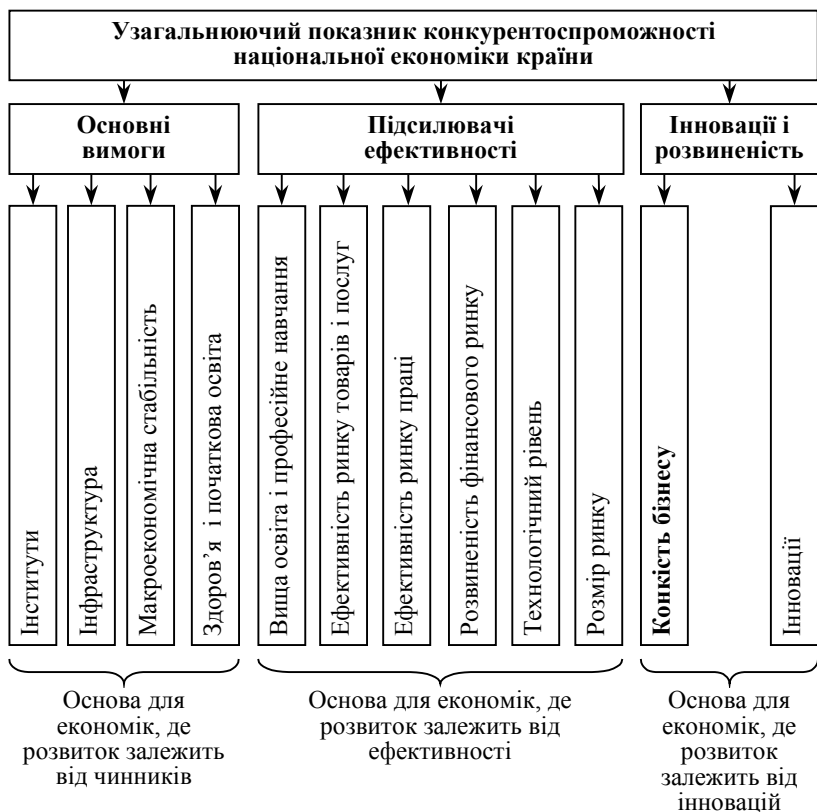

Рис. 1. Складові конкурентоспроможності країни

Зазначені вище методологічні принципи покладені в основу глибокого аналізу рівня конкурентоспроможності країн, який здійснює ВЕФ протягом кількох років з урахуванням дії факторів, які суттєво впливають на цей рівень. Аналіз впливу дії цих факторів ВЕФ здійснює за допомогою вищезгаданих спеціальних показників, які, згідно його термінології, носять назву «субіндексів».

У табл. 1 показана питома вага, яку ВЕФ додає кожному субіндексу для певної стадії розвитку. Щоб отримати точну вагу кожного субіндексу, ВЕФ співвідносили максимально вірогідну ре-

гресію ВВП на душу населення з кожним окремим індексом за останні роки, що дозволило розрахувати різні коефіцієнти на кожній стадії розвитку.

Таблиця 1

**ВАГА ТРЬОХ ОСНОВНИХ ГРУП СКЛАДОВИХ
НА КОЖНІЙ СТАДІЇ РОЗВИТКУ**

	Стадія залежності від факторів	Стадія залежності від ефективності	Стадія залежності від інновацій
Основні вимоги	60	40	20
Підсилювачі ефективності	35	50	50
Інновації і розвиненість	5	10	30
Всього	100	100	100

Країни розподіляються за стадіями розвитку на підставі 2 критеріїв. Перший критерій — це рівень ВВП на душу населення по ринковому валютному курсу. Ця широко вживана одиниця вимірювання використовується замість показника оплати праці, оскільки не у всіх досліджуваних країнах є інформація про оплату праці, порівняно з прийнятою у всьому світі (табл. 2). Другий критерій оцінює ступінь залежності країн від чинників. ВЕФ виражає це у вигляді частки експорту сировини в загальному об'ємі експорту (товари і послуги) і припускає, що країни, що експортують більше 70 % сировини, є у великій мірі залежними від чинників.

Таблиця 2

ПОРІГ ДОХОДУ, ЩО ВИЗНАЧАЄ СТАДІЮ РОЗВИТКУ

Стадія розвитку	ВВП на душу населення, дол. США
Стадія 1. Залежність від факторів	до 2000
<i>Перехід від стадії 1 до стадії 2</i>	<i>2000—3000</i>
Стадія 2. Залежність від ефективності	3000—9000
<i>Перехід від стадії 2 до стадії 3</i>	<i>9000—17 000</i>
Стадія 2. Залежність від інновацій	понад 17 000

Джерело: <http://www.weforum.org> // The Global Competitiveness Report

Країни, які знаходяться між двома з трьох стадій, розглядаються як країни «на перехідному етапі». Для них показники ваги міняються плавно у міру розвитку і відображають поступовий перехід від однієї стадії розвитку до іншої. Сьогодні Україна знаходиться на переході з 1 на 2 стадію, тобто «звільняючись» від залежності від факторів поступово стає «залежною» від ефективності. Але особливістю є те, що сьогодні для України навіть в стадії «переходу» найвагомішими залишаються перші дві групи складників — «основні вимоги» та «підсилювачі ефективності». Група «інновації і розвиненість» не здійснює вагомо впливу на значення індексу глобальної конкурентоспроможності і залишається на рівні стадії «залежності від факторів».

Класифікацію країн за стадіями розвитку наведено в табл. 3.

Групу лідерів у рейтингу конкурентоспроможності представляють США, Швейцарія, Данія, Швеція, Німеччина, Фінляндія, Сінгапур, Японія, Великобританія і Нідерланди.

Серед країн СНД найвище місце — 58-ме — посіла Росія, піднявшись на одну позицію порівняно з торішнім показником. Далі йдуть Казахстан (61-ше місце), Узбекистан (62-ге), Азербайджан (66-ге). Грузія посідає 90-те місце, Вірменія — 93-тє, Молдова — 97-ме.

Таблиця 3

КЛАСИФІКАЦІЯ КРАЇН СВІТУ ЗА СТАДІЯМИ РОЗВИТКУ

Стадія 1	Перехід від 1 до 2	Стадія 2	Перехід від 2 до 3	Стадія 3
Бангладеш	Азербайджан	Алжир	Барбадос	Австралія
Бенін	Албанія	Аргентина	Бахрейн	Австрія
Болівія	Боснія і Герцеговина	Болгарія	Естонія	Бельгія
Бургунді	Ботсвана	Бразилія	Катар	Великобританія
Буркіна Фасо	Венесуела	Домініканська рес-ка	Мальта	Гонконг САР
В'єтнам	Гватемала	Коста-Ріка	Словаччина	Греція
Вірменія	Еквадор	Латвія	Тайвань, Китай	Данія
Гайана	Йорданія	Маврикій	Тринідад і Тобаго	Ізраїль
Гамбія	Казахстан	Македонія	Угорщина	Ірландія
Гондурас	Китай	Малайзія	Хорватія	Ісландія
Грузія	Колумбія	Мексика	Чехія	Іспанія
Ефіопія	Кувейт	Намібія		Італія

Продовження табл. 3

Стадія 1	Перехід від 1 до 2	Стадія 2	Перехід від 2 до 3	Стадія 3
Єгипет	Лівія	Панама		Канада
Замбія	Оман	Перу		Кіпр
Зімбабве	Сальвадор	Південна Африка		Корея
Індія	Саудівська Аравія	Польща		Люксембург
Індонезія	Туніс	Росія		Н.Зеландія
Камбоджа	Україна	Румунія		Нідерланди
Камерун		Сербія		Німеччина
Кенія		Супінам		Норвегія
Киргизтан		Таїланд		ОАЕ
Лесото		Туреччина		Португалія
Мавританія		Уругвай		Пуерто-Ріко
Мадагаскар		Чилі		Сінгапур
Малі		Чорногір'я		Словенія
Марокко		Ямайка		США
Мозамбік				Фінляндія
Молдова				Франція
Монголія				Швейцарія
Непал				Швеція
Нікарагуа				Японія
Пакистан				
Парагвай				
Сенегал				
Сірія				
Східний Ти- мор				
Таджикистан				
Танзанія				
Уганда				
Узбекистан				
Філіппіни				
Чад				
Шрі-Ланка				

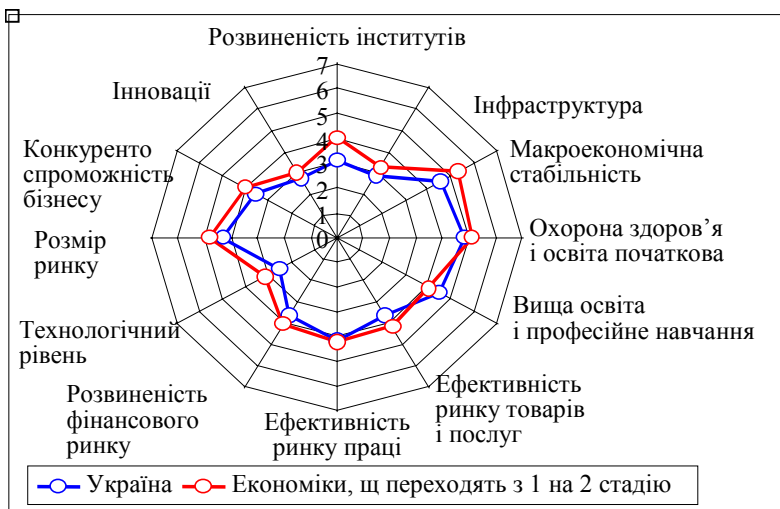
Джерело: <http://www.weforum.org> // The Global Competitiveness Report

Як явні конкурентні переваги економіки Росії названо макро-економічну стабільність, гнучкість ринку праці, розмір ринку і частину індикаторів, що характеризують інноваційний потенціал. Серед найпроблемніших явищ — корупція й оподаткування, а також злочинність та неефективна бюрократична структура. Також слабкими сторонами Росії на тлі інших країн є низька конкурентоспроможність російських компаній і нездатність економіки застосовувати сучасні технології.

Серед країн, які розвиваються, лідируючі позиції посідають Китай і Індія — 34-те і 48-ме місця відповідно. Останнє, 131-ше місце в рейтингу посідає Чад.

Україна в нинішньому рейтингу перебуває на 73-й позиції, втративши чотири позиції порівняно з торішнім показником. При цьому Україна поступилася таким країнам, як Литва (38-ме місце), Латвія (45-те), Угорщина (47-ме), Польща (51-ше), Хорватія (57-ме), Росія (58-ме), Казахстан (61-ше), Узбекистан (62-ге), Азербайджан (66-ге), В'єтнам (68-ме), Бразилія (72-ге).

Порівняння України з іншими країнами світу, що знаходяться на «перехідному етапі» від стадії 1 до стадії 2 за 12-ма складовими індексу глобальної конкурентоспроможності, наведено на рис. 2.

Джерело: <http://www.weforum.org> // The Global Competitiveness Report

Рис. 2. Порівняння України з країнами, що переходять з 1 на 2 стадію, за основними складовими індексу глобальної конкурентоспроможності

Перелік конкурентних переваг економіки України, на жаль, дуже короткий і містить лише 18 пунктів. Зокрема, це: якість залізничної інфраструктури (31-ше місце), державний борг (17-те), якість початкової освіти (49-те), доступ до вищої освіти (17-те), якість математичної і природничо-наукової освіти (44-те), якість освітньої системи (47-ме), практика наймання і звільнення (16-те), витрати на звільнення персоналу (17-те), відношення продуктивності праці до заробітної плати (26-те), участь жінок у трудовій діяльності (26-те), контроль за міжнародною дистрибуцією (46-те), здатність до інновацій (40-ве).

Водночас перелік недоліків економіки України включає аж 92 позиції. Серед них — інфляція (106-те місце), торгові бар'єри (123-те), податковий тягар (123-те), обмеження на рух капіталу (102-те), ефективність антимонопольної політики (98-ме), якість автомобільних доріг (116-те), якість авіаційної інфраструктури (116-те), професіоналізм керівників вищої ланки (102-ге), «відтік» кваліфікованих кадрів (93-ге), темпи поширення туберкульозу (86-те) і ВІЛ-інфекції (104-те), середня тривалість життя (89-те).

Найнижчий результат (115-те місце) — у категорії «якість інституцій». Проблемні для нашої країни аспекти — етична поведінка компаній (128-ме місце), захист прав власності (118-те), у тому числі прав міноритарних власників (127-ме), прозорість ухвалення урядових рішень (119-те), дієвість аудиторських і бухгалтерських стандартів (118-те), незалежність судової системи (111-те), ефективність використання державного бюджету (111-те), захист прав інтелектуальної власності (108-ме), довіра суспільства до політиків (107-ме), тягар державного регулювання (104-те), ефективність корпоративного управління (101-ше), фаворитизм в ухваленні державних рішень (97-ме), організована злочинність (97-ме).

Таким чином, саме якість інституцій є головним чинником низької конкурентоспроможності України. І йдеться, на жаль, не тільки про недосконалість вітчизняної державної машини.

Світовий досвід свідчить, що практично всі країни-лідери, котрі досягли найвищих показників ВВП на душу населення (понад 20 тис. дол.), мають:

- відкриту ринкову економіку, вільне ціноутворення, низькі митні бар'єри, висококонкурентне ринкове середовище;
- превалювання приватної власності при одночасному її захисті;
- ефективне податкове адміністрування, податкову систему, підконтрольну платникам податків через демократичні представницькі інституції;

- ефективні державні організації з низьким рівнем корупції;
- прозорі суспільні та фінансові інститути;
- демократичну політичну систему з високим рівнем політичної конкуренції, надійними механізмами контролю над державою та бюрократією;

- законослухняність громадян, незалежну судову систему, якій довіряють громадяни, сильну систему органів правопорядку і виконання судових рішень;

- мінімальний розрив між формальними й неформальними нормами соціальної поведінки.

Країни, де ці інституції ефективно працюють, мають високо-розвинену економіку.

Одним з важливих аспектів економічної конкуренції в умовах глобалізації є рівень розвитку та конкурентоспроможність бізнесу. Індекс є синтетичним показником і включає якість національного бізнес-клімату, а також оцінку операцій і стратегії компаній.

У розрізі складових індексу конкурентоспроможності бізнесу Україна посіла 82-гу рейтингову позицію в категорії «якість національного ділового клімату», а в категорії «операції і стратегії компаній» — 83-тю.

Конкурентоспроможність бізнесу впливає на високий рівень ефективності при виробництві товарів і послуг. Це, у свою чергу, збільшує продуктивність, підвищуючи, таким чином, конкурентоспроможність усієї країни. Конкурентоспроможність бізнесу впливає на якість бізнес-мережі всієї країни, а також якість окремих дій і стратегій фірм. Дана група має особливе значення для економік на тій стадії розвитку, коли зростання залежить від інновацій.

Якість бізнес-мереж і допоміжних галузей у країні, які вимірюються, використовуючи змінні по кількості і якості національних постачальників, має значення з багатьох причин. Коли компанії і постачальники об'єднані в географічно близькі групи (кластери), ефективність росте, виникає більше можливостей для інновацій і знижується кількість бар'єрів для появи нових фірм. У результаті індивідуальної діяльності і стратегій фірм (брендинг, маркетинг, наявність ланцюжка створення вартості, виробництво унікальних і складних товарів) виникають комплексні і сучасні бізнес-процеси.

Для країн «перехідного етапу» важливим є активізація розвитку бізнес-середовища в країні та її регіонах. За даними експертної оцінки ВЕФ, результати оцінювання цього фактора економічного зростання і конкурентоспроможності національної економіки досить непогані (рис. 3).

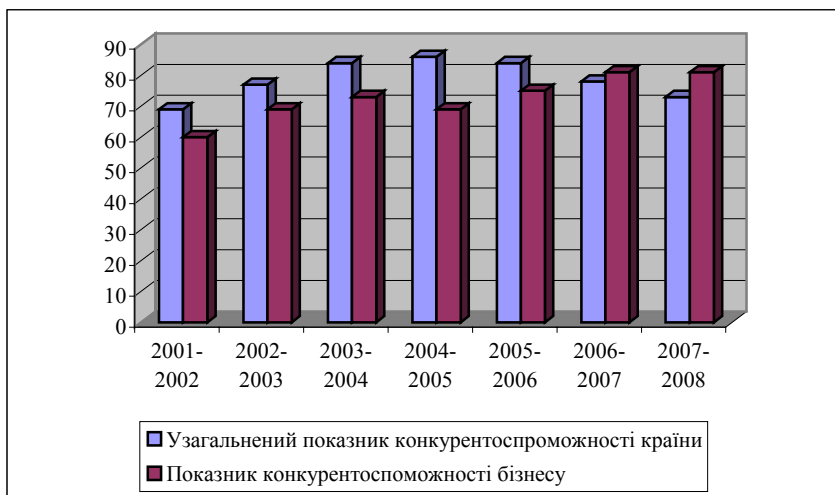

Рис. 3. Динаміка рівнів конкурентоспроможності країни та бізнесу України за 2001—2008 рр.

Динаміка рейтингів конкурентоспроможності країни та бізнесу має різний характер. До 2005 року рейтинг конкурентоспроможності України послідовно знижувався, досяг найнижчої точки у 2005 році, після чого ситуація покращилась і наша країна почала займати вищі місця. Але загальний рейтинг у 2007—2008 рр. є нижчим, ніж у 2001—2002 рр., що є свідченням певних регресивних процесів в економіці.

Зовсім інший характер має тенденція показника конкурентоспроможності бізнесу. До 2006 року рейтингова позиція України за цим показником виглядає краще, ніж за конкурентоспроможністю в цілому, але з 2006 року перевага йде на користь загальної конкурентоспроможності, причому відбувається зростання розбіжностей між рейтинговими позиціями за цими показниками.

Саму загальну тенденцію можна поділити на два етапи. На першому етапі — 2001—2004 рр. — Україна поступово втрачала позиції, займаючи нижчі рейтингові місця. У 2005 році відбувся невеликий підйом, що характеризувався поверненням до рівня 2002 року, але з 2006 року починається другий етап, який характеризується послідовним погіршенням рейтингової позиції, значно швидше, ніж у 2001—2004 рр., і станом на 2007—2008 рр. рейтингова позиція погіршилась на 21 позицію порівняно з 2001—2002 рр. та на 8 позицій порівняно з 2003—2004 рр. (найгіршим з періоду 2001—2004 рр.).

Складові, що формували таку тенденцію, наведено на рис. 4.

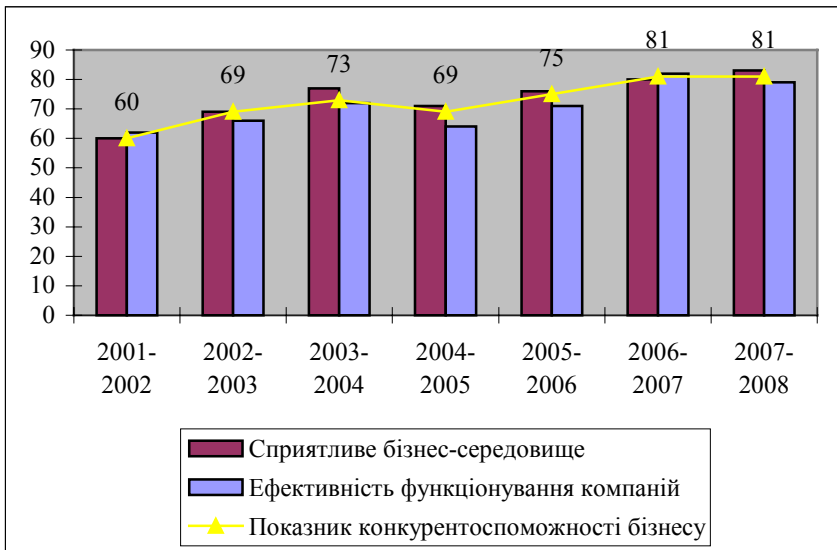

Рис. 4. Складові індексу конкурентоспроможності бізнесу в економіці України за 2001—2008 рр.

На динаміку рейтингу конкурентоспроможності бізнесу впливають дві складові, зокрема, сприятливе бізнес-середовище та ефективність функціонування компаній. Обидві складові мають тенденцію до послідовного зменшення рейтингових позицій, але їх співвідношення не залишається стабільним протягом всього періоду. Період 2001—2004 рр. характеризується інтенсивним погіршенням ситуації у бізнес-середовищі. Дещо повільніше погіршується рейтингова позиція за показником ефективності. 2004—2005 рік характеризується підвищенням рейтингу до рівня 2002—2003 року і виступає початком нового етапу втрати рейтингових позицій. Цей етап характеризується інтенсивнішою втратою рейтингових позицій за показником ефективності функціонування компаній, а у 2006—2007 році він виявився більш впливовим, ніж погіршення ситуації у бізнес-середовищі, але вже в 2007—2008 році знов втрачаються рейтингові позиції саме за показником сприятливого бізнес-середовища.

У 2007 році індекс конкурентоспроможності бізнесу розраховувався за 2 показниками:

- якість бізнес-середовища — 83 місце (у 2006 році — 77);
- ефективність операцій підприємств — 82 та ефективність стратегій підприємств — 75.

Показник ефективності функціонування компаній розділився на 2 складові: ефективність операцій підприємств та ефективність стратегій підприємств, що є цілком доцільно, тому що стратегічний напрям пов'язаний як і з самим підприємством, так і з державною підтримкою підприємства, а операційний — більше з людським фактором і кваліфікацією працівників.

За оцінкою бізнес-середовища у 2008 році Україна займає 83 позицію. У першу чергу це пов'язано з неефективністю діючих на Україні норм регулювання ринків. Особливо проблемним є оподаткування (110—111 місця поміж 117 країн), нестабільність фінансового ринку та законодавство, яке регулює залучення прямих іноземних інвестицій, та інші обмеження на бізнес-діяльність іноземних осіб. На додаток маємо низький рівень дисципліни постачальників, відносно слабкий маркетинг, невміння передавати повноваження, нерозділеність власників та топ-менеджменту компаній, незазаконеність виробничих ланцюжків та недостатній обсяг зовнішніх ринків, навіть регіональних.

Значний практичний інтерес представляє оцінка ризиків ведення бізнесу, результати якої характеризує табл. 4. Визначення рейтингу обраних 12 областей України за показником конкурентоспроможності бізнесу відбувалось з врахуванням факторів, що негативно впливають на бізнес-процеси.

Слід зазначити, що респонденти по-різному оцінюють їх вплив на ведення бізнесу, але спостерігається певна узгодженість у їх оцінках.

За оцінками експертів основний негативний вплив на конкурентоспроможність бізнесу має нестабільність державної політики. З цим згодні практично всі респонденти. За їх оцінками в різних областях цей фактор посідає місця від 1-го до 3-го.

Другим за важливістю експерти виділяють корупцію. Але з цим погоджуються не всі представники бізнесу. Лише в Київській та Львівській областях і Автономній Республіці Крим корупцію вважають основним гальмуючим фактором. Представники інших областей поставили цей фактор на 4 та 5 місця.

Третім фактором в Україні виділено нестабільність уряду або перевороту. Але цю проблему актуальною вважають лише представники Донецької та Дніпропетровської областей, всі інші не приділяють цьому значної уваги, надаючи цьому фактору 10 і навіть 12 місця.

Більше занепокоєння для бізнесменів являє система податкового регулювання, яка за експертними оцінками в Україні займає лише 4 місце. З цим погоджуються лише респонденти Дніпропетровської області, всі інші надають цьому фактору 1, 2 та 3 місця в загальному рейтингу.

Таблиця 4

**РЕЙТИНГ РИЗИКІВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ РЕГІОНАХ У 2007 РОЦІ
(ЗА ДАНИМИ ВСЕСВІТНЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО ФОРУМУ)**

	Північні та центральні регіони			Східні регіони			Західні регіони			Південні регіони			Україна	
	Київська обл.	Сумська обл.	Полтавська обл.	Вінницька обл.	Черкаська обл.	Дніпропетровська обл.	Донецька обл.	Львівська обл.	Закарпатська обл.	Хмельницька обл.	АРК	Херсонська обл.	Оцінка експертів	Рейтинг
Показник конкурентоспроможності бізнесу	8	2	4	9	10	5	12	3	1	7	6	11		
Нестабільність державної політики	2	1	2	2	1	1	3	3	2	2	1	2	16,0	1
Корупція	1	5	5	3	3	5	5	1	4	3	2	4	16,0	2
Нестабільність уряду	7	6	10	4	4	2	1	12	8	9	6	3	13,0	3
Податкове регулювання	3	2	3	1	2	4	2	2	3	1	3	1	12,0	4
Ставки податків	6	4	6	7	7	6	6	8	9	5	9	9	10,0	5
Неефективний держапарат	5	8	6	5	5	7	7	5	7	6	8	5	9,0	6
Інфляція	10	3	8	8	13	8	8	9	11	10	4	11	5,0	7

	Північні та центральні регіони			Східні регіони			Західні регіони			Південні регіони			Україна	
													Оцінка експертів	Рейтинг
	Київська обл.	Сумська обл.	Полтавська обл.	Вінницька обл.	Черкаська обл.	Дніпропетровська обл.	Донецька обл.	Львівська обл.	Закарпатська обл.	Хмельницька обл.	АРК	Херсонська обл.		
Недостатній розвиток інфраструктури	8	11	8	11	11	11	13	5	5	11	7	6	4,0	8
Недостатньо підготовлена робоча сила	12	13	4	8	9	10	8	10	6	7	12	8	4,0	9
Доступ до фінансування	4	9	1	6	6	3	4	4	1	4	5	7	3,0	10
Низька трудова етика робочої сили	9	12	12	12	8	12	10	12	14	12	13	12	3,0	11
Регулювання ринку праці	14	14	13	13	12	13	14	5	12	13	14	12	2,0	12
Валютне регулювання	13	10	14	14	14	14	12	12	13	13	11	14	1,0	13
Злочини й крадіжки	11	7	11	10	10	9	10	11	9	8	10	10	1,0	14

Джерел: <http://www.weforum.org> // The Global Competitiveness Report, <http://www.ukrstat.gov.ua> // Офіційний сайт Держкомстату України.

Відношення бізнесменів до такого фактору, як «ставки податків» також не в повній мірі узгоджується з оцінками експертів, які відводять йому 5-те місце в рейтингу. Переважна більшість опитаних надають цьому фактору лише 6—8 місця.

Не існує узгодженої думки щодо таких факторів, як «неефективний держапарат», «інфляція», «недостатній розвиток інфраструктури» та «недостатньо підготовлена робоча сила». Респонденти в областях по-різному оцінюють їх вплив на конкурентоспроможність бізнесу, але їх оцінки значно відрізняються від оцінок експертів щодо ситуації в Україні в цілому.

Абсолютно протилежна ситуація склалася з таким фактором, як «доступ до фінансування». Експерти поставили його лише на 10 позицію, але з цим не згоден жоден з опитаних. Лише представники Сумської області віддають йому 9-ту позицію, а в 7 областях з 12 його важливість оцінюють з 1-го по 4-те місце. В Полтавській та Закарпатській областях — це основний фактор, що негативно впливає на конкурентоспроможність бізнесу (1-ша позиція).

До факторів, яким експерти назвали 11—14 місця в цілому по Україні відносять низьку трудову етику робочої сили, регулювання ринку праці, валютне регулювання та злочини й крадіжки.

Подібний розподіл спостерігається і серед відповідей представників усіх областей, хоча, на відміну від експертів, серед цієї групи факторів найвпливовішим вважають злочини й крадіжки.

Бізнес в Україні стикається із вкрай високими процентними ставками, що збільшують вартість капіталу та стають гальмом розвитку нового бізнесу. Високі ставки поєднуються з браком кредитів на розвиток приватного сектору та дефіцитом довіри до банківського сектору.

Невід'ємною складовою конкурентоспроможності бізнесу є «легкість» його ведення в країні. Експертами Світового банку виділяються 10 складових, які дозволяють визначити рейтинг країни з позиції легкості ведення бізнесу. Doing Business — річний звіт Світового банку, який дає змогу об'єктивно оцінити законодавство, пов'язане з регулюванням підприємницької діяльності, та його правозастосування.

Згідно з останньою доповіддю Doing Business 2009 Україна посіла 145-ту позицію серед 181 країн світу (країни ранжуються від 1 до 181 місця, де перша позиція відповідає найкращому результату), розташувавшись позаду таких країн, як Казахстан (70-та позиція), Молдова (103-тя), Киргизстан (68-ма), Ефіопія (116-та), Росія (120-та), Білорусь (85-та), Уганда (111-та), Мозамбік (141-ша), Іран (128-ма), Узбекистан (138-ма). Для порівняння: в 2006 році Україна займала 128-му позицію серед 175 країн.

Експертна оцінка рейтингів за всіма складовими для України наведена в табл. 5.

Таблиця 5

РЕЙТИНГ УКРАЇНИ ЗА «ЛЕГКІСТЮ» ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Складові ведення бізнесу	Ведення бізнесу, 2008	Зміна рейтингу (2008/2007)
Бізнес у цілому	145	-1
Регистрація підприємств	113	-15
Отримання дозволу на будівництво	175	-4
Наймання робочої сили	103	+3
Регистрація власності	142	+2
Кредитування	61	+33
Захист інвесторів	141	-1
Оподаткування	180	0
Міжнародна торгівля	121	-10
Забезпечення виконання контрактів	48	-1
Ліквідація підприємств	143	0

<http://www.bank.org> // Офіційний сайт Всесвітнього банку.

Звичайно, що у зв'язку із існуванням багатьох суб'єктивних факторів у розрахунку будь-яких рейтингів, недоступності за об'єктивних умов усіх належних чинників для порівняння різних країн та цілою низкою інших причин з такими оцінками міжнародних експертів можна як погоджуватися, так і сперечатися. В той же час, безумовно, такі рейтинги дозволяють нам орієнтуватися щодо розвитку нашої країни у порівнянні з іншими країнами світу і відслідковувати ті моменти, на які необхідно звертати увагу при формуванні державної політики у відповідній сфері.

За результатами виконаного статистичного аналізу, вважаємо за доцільне сформулювати наступні висновки і пропозиції, реалізація яких, на думку авторів, дозволить компетентним органам державного управління розробити ефективну державну стратегію розвитку підприємництва, виконання якої дозволить підняти рівень міжнародної конкурентоспроможності українського бізнесу і, як результат, усієї національної економіки:

- завершення регламентування процесу регуляторної діяльності на рівні законодавчої влади шляхом прискорення процесу підготовки та внесення на розгляд Верховної Ради України законопроектів

щодо внесення змін до Регламенту Верховної Ради України та Закону України «Про комітети Верховної Ради України»;

- вирішення на загальнодержавному рівні питання фінансування заходів з реалізації державної регуляторної політики через зобов'язання центральних та місцевих органів виконавчої влади враховувати витрати на здійснення заходів щодо реалізації державної регуляторної політики при формуванні бюджетних пропозицій центральних органів виконавчої влади; надання рекомендацій органам місцевого самоврядування збільшити фінансування відповідних заходів з місцевих бюджетів у рамках регіональних програм розвитку малого підприємництва.

2. У сфері дозвільної системи

- ♦ поширення застосування європейських принципів започаткування господарської діяльності шляхом застосування «декларативного принципу» та видачі документів дозвільного характеру за принципом організаційної єдності;

- ♦ визначення вичерпного переліку документів дозвільного характеру, передбачених законами, що унеможливить зобов'язання суб'єктів господарювання отримувати дозволи, запроваджені підзаконними актами;

- ♦ удосконалення та оптимізація функцій адміністратора з підвищенням його статусу;

- ♦ законодавче закріплення:

- визначення «дозвільна процедура» та уточненого визначення «документ дозвільного характеру»;

- єдиних підстав для відмови у видачі документів дозвільного характеру, їх анулювання, призупинення, переоформлення;

- порядку функціонування регіональних дозвільних центрів;

- ♦ посилення відповідальності посадових осіб дозвільних органів та адміністраторів.

3. У сфері підтримки підприємництва

- створення фондів кредитних порук для суб'єктів малого та середнього бізнесу;

- забезпечення компенсації лізингових платежів суб'єктів малого та середнього бізнесу;

- сприяння малим підприємствам у просуванні наукоємної продукції і технологій в інші регіони та на зовнішні ринки;

- підвищення досконалості малих підприємств шляхом досягнення світових стандартів, навчання персоналу з питань запровадження систем управління якістю, бенчмаркінгу, охорони праці і навколишнього середовища, захисту інтелектуальної власності відповідно до норм і стандартів ЄС;

- посилення кооперації малих, середніх і великих підприємств;
- поглиблення міжрегіонального та міжнародного співробітництва.

4. У податковій сфері

- ◆ прийняття Податкового кодексу України;
- ◆ збереження спрощеної системи оподаткування шляхом прийняття відповідного закону;
- ◆ спрощення процедур адміністрування і сплати податків та зборів;
- ◆ зближення податкового та бухгалтерського обліку;
- ◆ поетапне зниження податкового навантаження на суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- ◆ підвищення регулюючого потенціалу системи оподаткування на основі запровадження інноваційно-інвестиційних преференцій.

У цьому контексті актуальними є превентивні заходи державної політики, зокрема:

- підтримка інноваційного підприємництва (в рамках державних програм переваги слід надавати тим бізнес-планам, що передбачають впровадження інноваційних енергозберігаючих та екобезпечних технологій, виробництво імпортозамінної та високотехнологічної продукції);
- розвиток інноваційної інфраструктури підтримки підприємництва (створення мережі бізнес-інкубаторів, технопарків, індустріально-промислових парків, широке залучення науково-технічного потенціалу регіонів);
- підвищення досконалості малих підприємств шляхом досягнення світових стандартів, навчання персоналу з питань запровадження систем управління якістю, бенчмаркінгу, охорони праці і навколишнього середовища, захисту інтелектуальної власності відповідно до норм і стандартів ЄС;
- посилення кооперації малих і великих підприємств;
- сприяння малим підприємствам у просуванні наукоємної продукції і технологій в інші регіони та зовнішні ринки поглиблення міжрегіонального та міжнародного співробітництва.

Література

1. Закон України «Про іноземні інвестиції». від 13. 03.92 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 26.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про підприємництво»» від 23.12.97. — 25 с.
3. Статистичний щорічник України за 2007 р. / Держкомстат України; За ред. О. Г. Осауленко. — К.: Консультант, 2008. — С. 345.

4. Національні рахунки України за 2007 рік: Стат. зб. — К.: Держкомстат України, 2008. — 149 с.
5. *Маницуров І.Г.* Статистика економічного зростання та конкурентоспроможності країни. — К.: КНЕУ, 2006. — 388 с.
6. *McArthur J. W., Sachs J. D.* The Growth Competitiveness Index: Measuring Technological Advancement and the Stages of Development // The Global Competitiveness Report 2001—2002. — New York: Oxford University Press for the World Economic Forum, 2002. — 897 с.
7. <http://www.bank.org> // Офіційний сайт Всесвітнього банку.
8. <http://www..bank.gov.ua> // Офіційний сайт Національного банку України.
9. <http://www.bizpro.org.ua> // Проект БІЗПРО, Американська торговельна палата в Україні.
10. <http://www.imf.org> // Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду.
11. <http://www.weforum.org> // The Global Competitiveness Report.
12. <http://www.ukrstat.gov.ua> // Офіційний сайт Держкомстату України.
13. <http://www.zakon.rada.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 12.01.09 р.

УДК 303.131.7

В. В. Вітлінський, д-р екон. наук, проф.,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

Г. В. Мельник, Чернівецький національний університет
ім. Юрія Федьковича

МОДЕЛЮВАННЯ ЗАГРОЗ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ НА ПІДГРУНТІ ІНСТРУМЕНТАРІЮ НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ

АНОТАЦІЯ. В даній статті запропоновано лінгвістичний підхід до моделювання загроз активам інформаційної системи. Побудовано формалізований опис моделі загроз активам інформаційної системи на підґрунті нечіткої логіки.

ANNOTATION. The linguistic approach to the design of threats in the informative system is considered in this article. The formalized description of model of threats to the assets of the informative system is built with application of methods of fuzzy logic.